

PEDAGOG-SHIFOKORNING INNOVATSION FAOLIYATI VA UNING TIBBIY TA'LIMNI YUKSALTIRISHDAGI AHAMIYATI

Maqolada pedagog-shifokorning innovatsion faoliyati va uning yoshlar tarbiyasidagi o'rni, uni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari tahlil qilingan. Pedagog-shifokor-klinisist hamkorligini oshirish omillariga asosiy e'tibor qaratilgan. Shuningdek, tibbiy ta'limni tartibga soladigan me'yoriy hujjatlar mazmuni ochib berilgan.

Kalit so'zlar: tibbiy ta'lim, pedagog-shifokor-klinisist, yetuk kadr, innovatsion faoliyat.

В статье анализируется инновационная деятельность врача-педагога, ее роль в воспитании молодежи, а также основные направления ее реализации. Уделяется особое внимание расширению сотрудничества учитель-врач-клиницист. А также раскрыто содержание нормативных документов, регламентирующих медицинское образование.

Ключевые слова: медицинское образование, педагог-врач-клиницист, зрелый коллектив, инновационная деятельность.

The article analyzes the innovative activity of a doctor-teacher, its role in the education of young people, as well as the main directions of its implementation. Special attention is paid to expanding teacher-doctor-clinician cooperation. And also disclosed the content of regulatory documents governing medical education.

Key words: medical education, teacher-clinician, mature team, innovative activity.

Kirish. Tibbiyot sohasini zamonaviy fikrlaydigan, chuqur bilimli, mas'uliyatni his etadigan, har jihatdan yetuk kadrlar bilan ta'minlash masalasiga bugun davlat darajasida e'tibor qaratilmoqda. Har qanday sohaning rivoji birinchi navbatda, shu yo'nalishda tayyorlanayotgan kadrlar salohiyatiga bog'liq. Garchi, eng zamonaviy texnikalar, so'nggi texnologiyalar sohaga kiritilsada, binolar rekonstruksiya qilinib, mukammal boshqaruv tizimi shakllantirilsada, kadrlar tayyorlash masalasida sustkashlik bo'ladigan bo'lsa, soha rivojida kutilgan natija bo'lmaydi. Davlatimiz rahbari boshchiligidagi 2017-yilning 5-yanvar va 7-fevral kunlari sog'liqni saqlash sohasi vakillari bilan bo'lgan uchrashuvlarda, shuningdek, 2017-2020-yillar mobaynida o'tkazilgan videoselektor majlislarida tibbiyot xodimlarini tayyorlash masalasi, xususan, xalqaro tajribani o'rgangan holda, tibbiy ta'lim tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha takliflar tayyorlash lozimligiga alohida to'xtalib o'tilgani bejiz emas, albatta. Chunki hozirgi kun talabida uchyakdillik yoshlar tarbiyasida muhim o'rin egallaydi.

Ta'kidlash joizki, keyingi ikki-uch yil ichida tibbiyot yo'nalishida 150 dan ortiq me'yoriy-huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Ularda belgilangan vazifalar bosqichma-bosqich hayotga tatbiq etilishi natijasida aholiga ko'rsatilayotgan birlamchi tibbiy-sanitariya, shoshilinch va tez tibbiy yordam, ixtisoslashtirilgan xizmatlar takomillashmoqda. Bunday keng qamrovli chora-tadbirlar tufayli aholining o'rtacha umr ko'rish ko'rsatkichi

uzaymoqda. Onalar, bolalar o'limining oldini olish, kasalliklarni barvaqt aniqlash, oilalarda sog'lom turmush tarzini shakllantirishda sezilarli natijalarga erishilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi "2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi" PF-4947-son Farmoni [1], 2018-yil 7-dekabrda "O'zbekiston Respublikasi sog'liqni saqlash tizimini tubdan takomillashtirish bo'yicha kompleks chora-tadbirlar to'g'risida"gi PF-5590-son Farmoni, 2020-yil 7-aprelda "Tibbiy-sanitariya sohasida kadrlarni tayyorlash va uzluksiz kasbiy rivojlantirishning mutlaqo yangi tizimini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4666-son Qarori, 2019-yil 6-maydagi "Tibbiyot va farmasevtika ta'limi va ilm-fani tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" PQ-4310-sonli Qarori, shuningdek 2018-yil 25-sentabrda "O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi mutaxassislarni xorijda tayyorlash va vatandoshlar bilan muloqot qilish bo'yicha "El-yurt umidi" jamg'armasi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi PF-5545-sonli Farmoni hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlar[2-6]da belgilangan vazifalarni amalga oshirishda ahamiyati beqiyos.

Asosiy qism. Bugungi intellektual mehnat birlamchi ahamiyat kasb etayotgan, jahon bozorida raqobat tobora ortib borayotgan davr mamlakatimizda ta'lim sohasini zamon talablari

asosida yanada takomillashtirish, pedagog-shifokor-klinisistlar faoliyatini yanada kuchaytirishni taqozo qilmoqda.

Sharq ma'naviy merosining nodir manbalaridan biri "Avesto"dagi "ezgu so'z, ezgu fikr, ezgu amal" tarbiyasi ham rahbar pedagog-shifokor faoliyatida o'z o'rniga ega. Har bir pedagog-shifokor-klinisist ta'lim sifatini oshirib borish, unga innovatsion jarayon sifatida qarashni va uni yangi zamon talablari asosida boshqarishni talab etadi. Bu borada Buxoro davlat tibbiyot institutida innovatsion faoliyatni tashkil qilishga juda katta e'tibor berilmoqda. Demak, uchyakdillik asosida oliy ta'limning zamonaviy tizimini shakllantirish, ta'limdagi innovatsiya quyidagilarni nazarda tutadi:

birinchidan, zamonga yangicha yondashuv asosida yangi texnologiyalar va loyihalar yaratishi va ular yordamida o'quv-reja dasturlarni yangi mos turlarini yaratish;

ikkinchidan, nazariyani amaliyot bilan, amaliyotni esa, ishlab chiqarish bilan bog'lash;

uchinchidan, o'quv uslubiy materiallar bazasini mustahkamlash;

to'rtinchidan, tibbiy ta'lim sharoitlarning sotsial va iqtisodiy asoslarini kuchaytirish;

beshinchidan, pedagog-shifokor-klinisistlarga ma'naviy va moddiy rag'batlantirishni doimo oshirib borish;

oltinchidan, tibbiy ta'lim obyektlarining texnik bazasini, o'quv bazasini zamonga mos ravishda kuchaytirish va hokazo.

Hozirgi vaqtda eng muhim va murakkab vazifa yosh avlod ta'lim-tarbiyasiga hozirgi zamon talablariga javob beruvchi yangicha yo'nalishlarni izlashdir.

Shunga asosan, institutda uchyakdillik asosida faoliyat olib boradigan har bir pedagogning:

- innovatsion texnologiyalarning ilmiy-nazariy, amaliy-metodik asoslarini;

- uning mohiyat mazmunini, yo'nalishlarini;

- jahon pedagogika ta'limotida sinalgan, respublikada qo'llanilayotgan ta'lim-tarbiya jarayoniga yondashuvlar to'g'risidagi ma'lumotlarni;

- tibbiy o'quv fani bo'yicha o'tkaziladigan dars loyihasini tuzishning nazariy-amaliy asoslarini, o'quv va tarbiya maqsadlarini oydinlashtirish qonuniyatlarini;

- o'zlashtirishning mahsuldor va izlanuvchan darajalariga mo'ljallangan pedagogik texnologiyasini;

- ta'lim-tarbiya maqsadlariga erishish yo'llari (usullari)ni bilishni;

- ta'lim-tarbiya maqsadlariga erishilganlikni baholash texnologiyasini;

- uy topshiriqlarini maqsadli diagnostik tahlil asosida o'quvchi-yoshlarni, o'quv bilim koidalari mos belgilash texnologiyasini;

- o'quv maqsadlari, topshiriqlari va vazifalari katalogini ishlab chiqishni;

- o'quv vazifalari, maqsadlari asosida test topshiriqlarini tuzish texnologiyalarini chuqur va atroflicha egallangan bo'lishi shart.

Demak, uchyakdillik asosida ta'lim tizimi rivojlanishining hozirgi holatini innovatsion texnologiyalarsiz tasavvur qilish mumkin emas. Darhaqiqat, zamonaviy innovatsion texnologiyalaridan foydalanish ta'lim sifatini oshirishga zamin yaratadi. Tibbiy ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanish texnologik, pedagogik, tashkiliy ishlar bilan bog'liq murakkab va ko'p qirrali masalalarni hal etishni talab etadi. Zamonaviy pedagoglar, mutaxassisligiga oid bilimlarga ega bo'lishi bilan birga, fanlarni o'qitishda innovatsion texnologiyalarning barcha imkoniyatlaridan samarali foydalana olishi, talabalarda bu texnologiyalarni amalda qo'llash malakasini shakllantirib bilishi zarur [7].

Yakdillik asosida faoliyat olib boruvchi professor-o'qituvchi nazariy bilim, amaliy tajriba, ilg'or ta'lim metodlari va usullarini qo'llay olish mahoratini egallagan bo'lsa, ta'lim sifati bilan samaradorligi albatta, kafolatlanadi.

Ta'kidlash joizki, har qanday pedagogik texnologiya yangilanishga, yuksalishga yo'naltirilgan pedagogik g'oyalarni namoyon etadi. Ta'lim tizimiga xos innovatsiya jarayonlari ana shu zarurat natijasidir.

Zero, uchyakdillikdagi innovatsiya talaba yoshlarda:

- a) ularning o'qishga ongli munosabatda bo'lishini;

- b) olingan axborotlarni faol va mustaqil ravishda qayta ishlashini;

- d) axborotlar bilan bevosita hissiy muloqotda bo'lishni;

- e) qabul qilingan, qayta ishlangan va hissiy muloqotda bo'lgan axborotlarni esda saqlab qolishini va xotirada saqlashni ta'minlaydigan vositadir.

Ta'kidlash joizki, pedagog-shifokor-klinisistlar ta'lim muassasalarida mutaxassislarni tayyorlash jarayoniga yangicha yondashuv asosida, ularning bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish bilan bog'liq o'quv jarayonini samarali tashkil etib, ta'limni yangi sifat bosqichiga ko'tarish imkoniyatini beradi.

Yakdillik imkoniyatidan foydalanish bo'lajak shifokorning ijodiy faoliyat ko'rsatish uchun ham keng imkoniyatlar yaratadi.

26

Har bir pedagog-shifokor o'z faoliyatida birinchi navbatda:

- kompyuter texnikasi, axborot va kommunikatsiya texnologiyalarning zamonaviy vositalarini tizimli o'rganish va undan foydalanishni;

- talabalarining mustaqil ishlarini o'quv-metodik jihatdan ta'minlashni;

- pedagoglar tomonidan zaruriy o'quv-metodik ta'minotni yaratishni;

- axborot texnologiyalarini samarali qo'llanilishidan vujudga kelayotgan yangi imkoniyatlarni hisobga olgan holda, o'quv jarayonini takomillashtirishga oid tadbirlarni belgilashni taqozo etadi.

Muhokamalar va natijalar. O'qitish jarayonida pedagog-shifokorlarning innovatsion faoliyati ham asosiy o'rin egallaydi. Innovatsion faoliyat deganda, yangi ijtimoiy talablarning an'anaviy me'yorlarga mos kelmasligi yoki yangi shakllanayotgan g'oyalarning mavjud g'oyalarni inkor etishi natijasida vujudga keladigan majmual muammolarni yechishga qaratilgan faoliyat tushuniladi. Bu pedagogdan, xususan, shifokor-klinisistdan juda katta mehnat talab qiladi. Mohiyatiga ko'ra, innovatsion faoliyat: ilmiy izlanishlar; ishlanmalar yaratish; tajriba-sinov ishlari olib borish; fan-texnika yutuqlaridan foydalanish asosida yangi takomillashtirilgan mahsulotni yaratishdan iboratdir [8]. Ta'kidlash joizki, pedagog-shifokorning innovatsion faoliyati quyidagilar bilan belgilanadi:

- yangilikni qo'llashga bo'lgan tayyorgarligi;
- pedagogik yangiliklarni qabul qilish darajasi;
- novatorlik darajasi;
- kommunikativ qobiliyatning rivojlanganligi;
- ijodkorligi.

Pedagog-shifokor-klinisist muntazam yangi izlanishlar, yangicha yondashuvlar bilan o'z faoliyatini ijodiy tashkil etib, dars mashg'uloti shakli va mazmunini yangilashga intilishi, o'z qarashlarini tajriba-sinov tarzida amaliyotga tatbiq etmog'i lozim. Bunday jarayon professor-o'qituvchi faoliyatining muntazam takomillashib, yangiliklar bilan boyib borishini talab etadi.

Yakdillik asosidagi faoliyatda pedagog-shifokor-klinisist hamdotalaba munosabatlarida o'zgarish darajalarini quyidagicha belgilash mumkin: pedagog-shifokor bilimni yetkazuvchi emas, talabani ilm olishga undovchi yordamchi, maslahatchi, tashkilotchi rahbar sifatida maydonga chiqadi; pedagog-shifokor konstruktorlash, loyihalash, algoritmlash sharoitida faoliyat yuritishgako'nikib boradi; uch tomonlama faol, ma'suliyatli, ijodkorlik asosida ish yuritish malakasi shakllanib boradi; talabaga o'zi bilim egallashida mustaqil ishlash muhiti yordam beradi; ta'lim jarayoni individuallashtiriladi; ta'lim natijalari kafolatlanadi.

Xulosa. Hamkorlik faoliyatitalaba yoshlarda kelajakka mas'uliyat hissini va o'z-o'ziga ishonchni shakllantiradi, zamon talablariga javob beradigan, yuqori darajadagi davolash texnologiyalarini egallashiga yordam beradi.

Adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. <https://lex.uz/docs/-3107036>

2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2017-yil 20-aprel Qarori. <https://lex.uz/docs/-3171590>

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-3775-sonli Qarori. <https://lex.uz/docs/-3765586>

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5847-son Farmoni. <https://lex.uz/docs/-4545884>

5. Vazirlar Mahkamasining "Oliy ta'lim muassasalari rahbar va pedagog kadrlarining malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2019-yil 23-sentyabr 797-son Qarori. <https://lex.uz/docs/-4526545>

6. Vazirlar Mahkamasining "Tibbiyot kadrlarini tayyorlashni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2017-yil 27-sentyabr 769-son Qarori.

7. Жунусов Т. Развитие триединства у профессорско-преподавательского состава в медицинском высшем учебном заведении //Наука и здравоохранение. 2018. №5

8. Задворная О.Л. Развитие профессиональных компетенций в подготовке управленческих кадров здравоохранения //МИР (Модернизация. Инновации. Развитие). 2015. №4